

Kulttuuri- ja mediaministereiden epävirallinen kokous, 3.-4.11.2025

Epävirallinen kahden päivän kulttuuri- ja mediaministerikokous koostui kahdesta kokonaisuudesta. Ensimmäisen päivän kulttuuriministereiden kokouksessa keskusteltiin Ukrainan kulttuuriperinnön suojelusta ja turvaamisesta. Toisen päivän mediaministereiden kokouksessa keskusteltiin eurooppalaisen av-sisällön kilpailukyvyistä ja elinvoimaisuudesta sekä siitä, miten turvata luotettava tieto digitaalisella aikakaudella. Keskusteluiden lisäksi ministerit hyväksyivät julistuksen kulttuurin ja median välttämättömyydestä eurooppalaisen demokratian turvaajina.

Ukrainan kulttuuriperinnön suojeleminen ja pelastaminen, erityisesti Ukraina kulttuuriperintö rahasto

Kokouksen avauspuheenvuorot pidettiin puheenjohtajanaan, komission ja Ukrainan puolesta. Keskustelussa nousi esiin mm., että

- Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on aiheuttanut valtavaa inhimillistä kärsimystä ja tuhoa, mutta myös vakavan uhan Ukrainan kulttuuriperinnölle ja kulttuurisektorille.
- Euroopan parlamentti ja Euroopan neuvosto ovat ottaneet kantaa kulttuurisen identiteetin hävittämisen torjumiseksi. Ukraina, EU ja kansainväliset kumppanit ovat perustaneet yhteisiä aloitteita kulttuurin suojelemiseksi. Helmikuussa 2025 allekirjoitettiin Uzhhorodissa julistus kulttuurisektorin resilienssin vahvistamisesta. Heinäkuun Rooman konferenssissa esiteltiin EU:n "Team Europe for Cultural Heritage in Ukraine". Rooman manifestissa perustettiin myös Culture Resilience Alliance, jonka keskiössä on Ukrainan kulttuuriperintörahasto. Kyseessä on lahjoittajien alusta, joka koordinoi rahoitusta ja asiantuntemusta kulttuuriperinnön suojelemiseksi ja elvyttämiseksi. Rahasto perustetaan yhteistyössä Ukrainan kulttuuriministeriön ja ALIPH-järjestön kanssa ja se rekisteröidään Brysseliin voittoa tavoittelemattomana yhdistyksenä.
- Ukrainassa on hyväksytty laki, jonka mukaan kulttuuri on kiinteä osa Ukrainan puolustuspolitiikkaa.
- hyökkäykset kulttuurikohteisiin, kuten esim. kirjastoihin ovat merkittäviä ympäri Ukrainaa
- ukrainalaiset yrittävät elää ns. normaalia elämää sodan keskellä eivätkä halua tulla kohdelluiksi ainoastaan uhreina
- ALIPH on toiminut aktiivisesti Ukrainassa jo sodan alusta lähtien
- Ukraina toivoo nopeita päätöksiä ja konkreettisia hankkeita, jota varten se haluaa perustaa rahaston, joka on osa Culture Resilience Alliance – aloitetta
- erityisesti Ukraina toivoo tukea kulttuuriperinnön suojelun lisäksi luoville aloille

Ministerit jakaantuivat viiteen työryhmään, joissa keskusteltiin siitä, mitä *Mitä konkreettisia toimia maanne voi toteuttaa yksin tai yhteistyössä muiden kanssa Ukrainan kulttuurin ja kulttuuriperinnön suojelemiseksi ja elvyttämiseksi, mukaan lukien kulttuuriperintörahaston tukeminen?*

Keskustelujen jälkeen ryhmistä vedettiin yhteen mm. seuraavaa:

- Ukrainalla on paljon tukijoita ympäri Eurooppaa ja monilla mailla on käynnissä tukiohjelmia mutta kunnollinen koordinaatio puuttuu. Koordinaation puute nousi esiin kaikissa keskusteluissa. Kulttuuriperinnön lisäksi Ukraina toivoo tukea aktiivisille taiteilijoille ja heidän osallistumiselleen festivaaleille jne.
- erityisen tärkeää on pitää kulttuurin tuki korkealla agendalla kaikissa maissa jatkossa; tärkeää myös järjestää yhteisnäyttelyitä jne. toimia, joita Ukraina nimenomaisesti kaipaa ja tarvitsee
- yksi suuri ongelma on laittoman taiteen kauppa
- Ukrainaan kohdennetut iskut ovat iskuja koko Eurooppaa vastaan
- jotkut maat ovat myöntäneet yrityksille verovähennyksiä Ukrainaan kohdentuvien tukien osalta
- Ukraina voitti Euroviisut vuonna 2022, jonka jälkeen UK järjesti vuoden 2023 Euroviisut Ukrainan puolesta. Tämän tyyppisiä tapahtumia voisi järjestää jatkossa. Tarvitaan myös yksityisen sektorin kontribuutioita; pitää pysyä optimistina.
- tehokkuus, läpinäkyvyys ja koordinaatio tärkeää

Raporttien jälkeen puheenjohtaja, komissio ja Ukrainan edustaja totesivat keskustelujen lopputuloksista mm. seuraavaa:

- Culture Resilience Allianceen tulee saada lisää jäseniä, jotta sen kautta voidaan hoitaa koordinaatio nykyistä paremmin
- komissio korosti Team European merkitystä myös koordinaation näkökulmasta. Komissio myös tutkii mahdollisuutta liittyä Culture Resilience Allianceen. Lisäksi komissio tulee esittelemään kulttuurikompassin ensi viikolla, ja se tulee sisältämään myös toimia Ukrainan tukemiseksi.
- jäsenmaiden tulisi tietää paremmin ja nykyistä tarkemmin mitä Ukrainassa tällä hetkellä tapahtuu kulttuurisektorilla
- tärkeää olisi saada kaikki toimimaan samaan suuntaan siten, että eri toimet tukisivat toisiaan
- eräät ilmoittivat osallistuvansa rahastoon
- tarvitaan määräaikoja, joihin mennessä tulee tapahtua jotain; Puola tulee järjestämään Ukrainan uudelleenrakennuskonferenssin, jossa kulttuuri tullaan varmasti nostamaan esiin.

Luotettavan tiedon turvaaminen digitaalisella aikakaudella

Toisen päivän keskustelut aloitettiin yhteisessä sessiossa, jonka avasi puheenjohtajamaa ja kolme avauspuheenvuoroa. Keskustelussa nousi esiin mm.:

- EMFAn merkitys eurooppalaisen mediamaiseman tärkeänä säätelijänä; sen heikkoutena pidettiin sitä, että sen toimeenpano riippuu pitkälti jäsenmaiden aktiivisuudesta ja kyvykkyydestä
- tuotiin esille hyökkäysten kohteita ja aktiivisia toimijoita.
- ytimessä on algoritmit, joita voidaan kehittää haluttuun suuntaan
- sääntelyn pitää toimia nopeammin ja tehokkaammin, mutta se ei pelkästään riitä
- Euroopan Demokratiasuoja toimet ovat erittäin tärkeitä, joilla pyritään vahvistamaan kansalaisyhteiskunnan resilienssiä sekä luottamuksen vahvistamista yhteiskunnan instituutioihin ja mediaan
- suoja on tärkeä mutta samaan aikaan EU:n tulee toimia aktiivisesti turvallisen mediaympäristön kehittämiseksi. Tiktok ja muut alustat eivät ole eurooppalaisia.
- tuotiin esille syvävääräennösten (deep fakes) käyttö ja rooli vaaleissa. Julkisen median palvelun riittävän rahoituksen turvaaminen tärkeää.
- alueellisen, itsenäisen ja toimitetun uutismedian tukeminen on erittäin tärkeää
- faktantarkistuksen tukeminen on äärimmäisen tärkeää
- myös median keskittyminen ja sen myötä median moninaisuuden väheneminen alkaa olla suuri ongelma monissa jäsenmaissa

- DSA:ta valmisteltiin yhteistyössä alustojen kanssa, mutta nyt ne ovat jo tyytymättömiä ja ovat sitä mieltä, että DSA vaatii niiltä liikaa. On äärimmäisen tärkeää, että sääntöjä noudatetaan.
- läpinäkyvyyttä pitää lisätä; esimerkiksi nykyisin hakukoneen tekemät AI-avusteiset yhteenvedot ovat täysin läpinäkymättömiä, kukaan ei tiedä mihin tietoon em. yhteenvedot perustuvat
- medialukutaitotoimenpiteet ovat niinkään erittäin tärkeitä nykytilanteessa

Aloituskeskustelun jälkeen ministerit jakautuivat työryhmiin, joissa keskusteltiin mm. siitä, *Mitä mekanismeja voidaan ottaa käyttöön tai vahvistaa, jotta kansalaisilla säilyy pääsy riippumattomiin, luotettaviin ja toimituksellisesti vastuullisiin tiedonlähteisiin alustavetoisessa mediaympäristössä?*

Puheenjohtajan toimittamassa tausta-asiakirjassa korostettiin, että luotettava tieto on demokraattisten yhteiskuntien perusta. Ilman riippumatonta, todennettavaa ja läpinäkyvää tietoa kansalaiset eivät voi tehdä tietoon perustuvia päätöksiä. Digitaalisessa ympäristössä tieto leviää nopeasti ja laajasti. Alustat ja tekoälypohjaiset palvelut muokkaavat ihmisten näkemyksiä algoritmien kautta, jotka painottavat nopeutta ja käyttäjien sitouttamista journalistisen vastuun sijaan. Vaikuttajat ja muut uutismediaa muistuttavat toimijat tavoittavat usein suurempia yleisöjä kuin perinteiset mediat, jotka kamppailevat taloudellisen kestävyyskannan kanssa.

Keskeisiä kysymyksiä ovat mm. alustojen vastuu algoritmisessa sisällön järjestämisessä ja vahvistamisessa, reilun kilpailun varmistaminen perinteisen median ja uusien digitaalisten toimijoiden välillä sekä sääntelyn, eettisten standardien ja teknologian rooli luotettavan tiedon turvaamisessa.

Eurooppalaisen demokratiakilven (European Democracy Shield) odotetaan edistävän kansalaisten osallistumista, tiedon eheyttä, medialukutaitoa ja demokraattista resilienssiä. Mediasääntely on perinteisesti ollut kansallista, mutta myös EU-tasoisista sääntelyä on. Audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi (AVMS-direktiivi) ja eurooppalainen medianvapausasetus (EMFA) määrittelevät toimituksellisen vastuun ja EMFA myös suojaa journalistista sisältöä verkkoalustoilla. Digipalveluasetus (DSA) velvoittaa suuria verkkoalustoja riskien hallintaan ja läpinäkyvyyteen sekä säätää verkkoalustojen ehdollisesta vastuuvapaudesta käyttäjien palveluun lataaman sisällön osalta. Digimarkkina-asetus (DMA) edistää digitaalisten markkinoiden kilpailullisuutta ja avoimuutta. Tekoälyasetus (AI Act) säätelee tekoälyn käyttöä ja edellyttää mm. tekoälyllä luodun sisällön tunnistettavuutta.

Puheenjohtaja toteaa tausta-asiakirjassa, että demokraattisina yhteiskuntina jäsenmaiden tulisi kiireellisesti ratkaista, miten luotettavan tiedon saatavuus turvataan. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että vaaditaan alustoilta läpinäkyvyyttä, kehitetään työkaluja lähteiden ja sisällön todennukseen, tuetaan vapaan ja riippumattoman median roolia, edistetään medialukutaitoa sekä kannustetaan tekoälyjärjestelmien suunnittelussa vastuullisuuteen.

Keskusteluryhmistä vedettiin yhteen mm. seuraavaa:

- tärkeää on työskennellä yhdessä luotettavaan tietoon pääsyn edistämiseksi; prominence, labelling, median tukeminen pitkäjänteisesti, uusien ja kestävien liiketoimintamallien löytäminen; kielimallit, tekoälyn laadun tarkkailu
- suurin haaste liittyy olemassa olevan lainsäädännön riittämättömään toimeenpanoon
- alustojen kanssa tulee tehdä yhteistyötä mm. paikallisten sisältöjen edistämiseksi
- mediakasvatuksen ja kriittisen ajattelun sekä luottamuksen merkitys ml. AI opetus
- laatujournalismin tukeminen ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin
- media-alan itsesääntely välttämätöntä; ml. influenssirit
- vahvan julkisen palvelun median rooli

Komissio totesi, että mediaturvallisuuden turvaaminen on kokonaisyhteiskunnallinen prosessi. Yhteisistä säännöistä pitää sopia ja ne tulee toimeenpanna sekä EU-tasolla, että kansallisella tasolla yhteistyössä alustojen kanssa. AVMS-direktiivin arviointi toteutetaan ja tarkastelua tullaan tekemään mm. prominenssin, influenssereiden sekä mainonnan sääntelyn suhteen. Medialukutaidon suhteen pitää tehdä nykyistä enemmän. Medialukutaito-osaamista on paljon (erityisesti Suomi mainittiin), mutta se on hajallaan ympäri Eurooppaa.

Espanja on toimeenpantu Demokratia-toimintaohjelma, jossa toimia tekoälyn seurantaan ja kontrollointiin, digitaaliset oikeudet, nuorten digitaalinen lukutaito. Tarvitaan turvallinen, läpinäkyvä digitaalinen media-avaruus.

Eurooppalaisen av-sisällön tulevaisuuden visio

Päivän toinen sessio keskittyi eurooppalaisen av-sisällön kilpailukykyyn. Tausta-asiakirjan mukaan eurooppalaiset sisällöt ovat digitaalisen murroksen keskellä suuren strategisen haasteen, mutta myös mahdollisuuden edessä. Globaaleilla suoratoistopalveluilla on suuri vaikutus siihen, mitä yleisöt katsovat. Eurooppalaisella mediaympäristöllä on valtava potentiaali edistää kulttuurista moninaisuutta ja vahvistaa Euroopan kilpailukykyä sekä demokraattista keskustelua. Yhteistuotantojen, yhteisten investointien ja innovatiivisten rajat ylittävien yhteistöiden kautta voimme luoda sisältöä, joka saavuttaa myös lapset ja nuoret yleisöt, jotka kuluttavat paljon digijättien sisältöjä.

Suoratoistopalveluissa yhdysvaltalaisen nimikkeiden osuus katalogeista on 51 %, mutta katseluaika on vielä suurempi, 61 %. EU:n teokset muodostivat vuonna 2024 vain 20 % katalogeista ja niiden osuus kulutuksesta oli vain 16 %. Elokvateattereissa yhdysvaltalaiset elokuvat keräävät 66 % EU:n yleisöistä.

Tarvitaan yhteinen visio, joka varmistaa eurooppalaisen sisällön kilpailukykyyn, kulttuurisen merkityksellisyyden ja demokraattisen roolin tulevaisuudessa. Panostamalla laadukkaaseen sisältöön, varmistamalla alustojen ja suoratoistopalvelujen reilut säännöt ja innovaatioiden kautta voimme turvata mediaympäristön, joka puhuttelee monipuolisia yleisöjä, heijastaa Euroopan monimuotoisuutta ja vahvistaa demokraattista liimaa, joka pitää meidät yhdessä.

Keskustelu käynnistyi keskustelulla, johon osallistui keskeisiä media-alan vaikuttajia. Huomioita keskustelusta:

- eurooppalaisen av-teollisuuden suurimmat haasteet liittyvät eurooppalaisen laadukkaan sisällön löydettävyyteen; AI:n hyödyntäminen laadukkaaseen ja taidesisällön löydettävyyden edistämiseksi
- paikallinen sisältö toimii parhaiten
- nykyiset rahoitusmallit ovat haasteen edessä; maantieteelliset rajat ovat välttämättömiä yksityisten broadcastereiden näkökulmasta, sama tilanne julkisen mediapalvelun näkökulmasta
- eurooppalainen yhteistuotantomalli on toiminut hyvin elokuva-alalla mutta se on uusien haasteiden edessä ja tärkeintä on löytää toimiva tasapaino liiketoiminnan ja taiteen välillä. Haasteena on erityisesti se, että liiketoiminta-näkökulma alkaa nykyään painottua taiteen kustannuksella.
- haasteena on se, että Euroopassa tuotettiin 2500 elokuvaa vuonna 2024, joista 70% esitettiin ainoastaan kotimaassaan. Onko kielten ja markkinoiden sirpaleisuus este vai mahdollisuus? Arte puolestaan toteutti 2 500 eurooppalaista yhteistuotantoa vuonna 2024, ja nämä sisällöt ovat liikkuneet Arten mukaan hyvin.
- Arte haluaisi tulla yhdeksi eurooppalaiseksi streameriksi ja saada kansallisten julkisen palvelun yhtiöiden kanssa toteutettavaan yhteistyöhön tukea
- ACTE ei näe tarvetta uudelle eurooppalaiselle alustalle
- pohjoismaiden julkisen palvelun mediayhtiöiden NB8 on hyvä esimerkki yhteistyömallista, joka hyödyttää kaikkia

- nuoret yleisöt ovat ennemminkin Youtubessa kuin tai tiktokissa kuin perinteisen median äärellä
- suurin osa mediayhtiöistä jakelee sisältöjään Youtuben kautta
- tärkeintä on luoda yhteisöjä sisältöjen ympärille, jakelutavasta riippumatta
- paikallisia sisällöntuottajia on tärkeä tukea
- lisensointijärjestelmät tulee päivittää vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä

Ministerit jakaantuivat työryhmiin keskustelemaan siitä, *Mikä tulisi olla eurooppalaisen sisällön yhteinen visio tulevaisuudessa?*

Keskustelujen yhteenvedossa nostettiin esiin mm. seuraavaa:

- taiteen ja kulttuurin läsnäolo lasten kasvatuksessa ja koulutuksessa on olennaista
- tuotantojen jakelu ja markkinointi/edistäminen tulee erottaa toisistaan
- level playing fieldin turvaaminen on tärkeää
- uutta lainsäädäntöä ei tarvita, mutta määrärahoja tarvitaan riittävästi AgoraEU:n Media+ -ohjelmaan eurooppalaisten tuotantojen tukemiseksi
- identiteetti, sosiaalinen koheesio, kulttuurinen moninaisuus taloudellisena vahvuutena, paikallinen sisältö on tärkeää; ”we are united with our diversity”
- Euroopan luovuuden suvereniteetti on säilytettävä; teknologinen yhteistyö; tarvitaan myös jakelijoiden ja levittäjien rajat ylittävää yhteistyötä
- yleisötutkimus ja nuorille kiinnostavat sisällöt välttämättömiä
- Arten kehittäminen eurooppalaiseksi alustaksi, jota rahoitettaisiin riittävästi EUAgora – ohjelmasta nousi yhdeksi mahdollisuudeksi ranskan johtamassa alatyöryhmässä
- laadukkaan sisällön löydettävyyys ja elokuva/mediakasvatus ovat avainkysymyksiä

Komissio totesi puheenvuorossaan, että Agoran tuella turvataan eurooppalaisten tarinoiden kertominen myös tulevaisuudessa. Yleisöjen saavuttamisessa tulee pystyä parempaan sekä valmistautua samalla tulevaisuuden haasteisiin, tähän pyritään Media + ohjelmassa. Piti alustakeskustelua tärkeänä vaikka selkeitä vastauksia ei vielä ole olemassa. Komission näkemyksen mukaan on selvää, että EP tulee nostamaan eurooppalaisen alustan tarpeen esiin tulevien kuukausien aikana.

Puheenjohtaja kiitti kaikkia delegaatioita aktiivisesta osallistumisesta keskusteluun ja pienryhmien toimintaan ja muistutti osanottajia julistuksen mukaisesti kulttuurin ja vapaan, itsenäisen median välttämättömyydestä eurooppalaisen demokratian turvaajina.

Suomen edustajat

VSI Kristiina Kokko/OKM, Kulttuuriasianneuvos Laura Mäkelä/OKM